

Ruhun Kalple Münasebeti

Kalp, maddî ve manevî olmak üzere iki manada kullanılır. Birincisine **yürek**, diğerine de **gönül** denilir. Maddî kalp, çam kozalağı şeklinde, kılcal damarlara kadar kan pompalayan ve insan hayatını devam ettiren bir organdır. Diğer ise, şuur, vicdan, idrak ve muhabbet gibi manevî âlemlerin merkezi konumunda ve mekânı olmayan rabbanî bir duygudur. İşte insanın asıl kıymeti ve hakikati bu manevî kalp sayesinde anlaşılır ve bilinir.

Kalbe, beytullah ve arş-ı Samedani de denilmiştir. Bir cevher-i mücerret olan kalb, bütün âlemleri içine alacak kadar geniş olmasındandır ki, İslâm âlimleri, *“İnsan âlemleri içine alan bir nüsha-i kübradır.”* demişlerdir

Kalp, imanın mahalli, marifet ve muhabbetin, sıfat ve esma-i ilâhiyenin tecelligâhı, bütün feyizlerin ma’kesi ve manevî duyguların merkezidir. Kudsî bir hadiste Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: *“Ben yerlere ve göklere sığmadım, ancak mümin kululumun kalbine sığdım. (Yani onun ile bilindim.)”*

Âyine-i Samed olan kalp, beden ikliminde itaat olunan bir melik gibidir. Cenab-ı Hakk’ın marifet ve muhabbetine mazhar ve ayna olan bu kalbin değeri, bütün tasavvurların fevkindedir.

Eğer kalp, iman, marifet, muhabbet ve fazilet gibi ulvî hakikatlere ayna olursa, diğer duygular da onun ile kıymet kazanır ve nurlanır. Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Vücutta bir parça vardır ki, o sağlam olursa bütün vücut sağlam olur. O bozuk olduğu zaman bütün vücut harap olur. Dikkat edin, işte o kalptir.”²¹

Kalbin hayatı iman, marifetullah ve muhabbetullah; ölümü ise, küfür ve günahlarda ısrar iledir. Bediüzzaman Hazretleri bu tehlikeye şöyle dikkat çekmektedir:

“Evet günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var. O günah istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir manevî yılan olarak kalbi ısırıyor.”²²

Bir ayette de mealen şöyle buyrulur:

“Allah’ın, göğsünü İslâm’a açtığı, böylece Rabbinden bir nur üzere bulunan kimse, kalbi imana kapalı kimse gibi midir? Allah’ın zikrine karşı kalpleri kaskatı olanların vay haline! İşte onlar açık bir sapıklık içindedirler.”²³

Bu ayet, nur-u iman ile kalbi genişleyen ve nuraniyete eren bir kimse ile gaflet ve cehalet içinde kalan ve Allah’ı zikirden yüz çeviren ve böylece kalbi katılaştıran kimsenin bir olmayacağını açıkça ifade etmektedir.

Evet, Allah zikredilince mü’minin kalbinde havf ve haşyet, O’na karşı tazim ve tebcil hissi tecelli eder; imanı artar, kalbi nurlanır, tasdikleriziyade kuvvet bulur. Cenab-ı Hak bu hususu bir ayette şöyle ifade buyurur:

“Mü’minler ancak o kimselerdir ki; Allah zikredildiği zaman kalpleri ürperir, Onun ayetleri kendilerine okunduğu vakit(bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler.” ²⁴

Evet, kalbin uyanık olması zikir ile meşgul olmak, gaflette olması da ondan uzak kalmaktır. Zira zikir gafleti izale eder.

Demek ki, kalbi, haram nazardan, yalandan, gıybet, kin ve haset gibi ahlak-ı seyyieden muhafaza edip, onun ıslahına çalışmak ve onu marifetullah, muhabbetullah, ubudiyet ve zikir ile “*kalbi selime*” kavuşturmak, insanın en mühim ve hayati vazifelerinden biridir.

Kalb-i selim sahibine şeytan yanaşıp vesvese veremez. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“O gün ki, ne mal faide verir ne de evlatlar. Ancak Allah’a selim bir kalp ile varan kimse müstesna.” ²⁵

Kalbini şirk ve nifak gibi marazlardan selamete erdiren kimsenin malı ve evladı faydalı olur. Dünyada selâmet-i kalbe ve sağlam bir imana sahip olunmalıdır ki, ahirette de saadet ve selamete kavuşulsun.

Evet, kalbin rikkati Allah korkusu; sefası, müminler hakkında iyi düşünüp, onları Allah için sevmektir. Kalbin selabeti de din düşmanlarına karşı şiddetli ve izzetli olmak ve müminlere karşı da zillet içinde merhamet ve muhabbet göstermektir. Peygamber Efendimizin (s.a.v) sürekli okuduğu

“Allah’ım! Senden seni sevmeyi, seni sevenleri sevmeyi, senin rıza ve muhabbetine kavuşturana amel-i salihî işlemeyi niyaz ederim.”

duasını her mümin, kâmil imanı kazanmak için lisanından düşürmemelidir. Zira insanın kalbi, Allah’ın ve Hazret-i Peygamberin (s.a.v) muhabbeti ile dolmazsa kemal-i imanı elde etmiş olamaz.

Evet, kalp, Allah’a dost olmanın, O’nu sevmenin ve O’nu zikretmenin şevk ve heyecanı ile mesrur olur. O cemalin didarına velev bir saniyecik olsun nail olmak, o kalp sahibi için cennetlere değişilmez bir makam-ı âlâdır.

Bir insan, kalp ve ruhunu, akıl ve hissiyatını kelime-i tevhid ile tenvir ederse, derece derece kemal-i imanı kazanır, Allah’ın feyzine, rızasına ve saadet-i ebediyeye mazhar olur.

Allah için olan muhabbetler hem lezzetli hem daimi hem kedersiz ve hem de sevaplı olur. İnsanı dünya ve âhiret saadetine mazhar eder. Eğer dünya zevkleri ve maşukaları, cazibeleri ile o kalbi kendisine çekmese, o kalp, muhabbet ve aşk-ı ilâhinin neşesiyle huzur bulur. Zira o cemalin sonsuz cazibesi, sürur-u zevki ve O’nun muhabbeti, fani ve geçici olan dünyanın birkaç günlük zevkiyle mukayese edilmez.

Dünya, insanın arzu ve emellerini tatmin için kâfi değildir. Bunun içindirki, dünyanın güzel manzaralarını kısa bir zamanda temaşa edip; onun zevk ve sürurlarını tatmak, ancak insanın iştahasını açar, fakat doyurup tatmin etmez.

“Ancak o ruhun arzularını ve meyillerini tatmin ve temin edecek, âlem-i âhirettir.” 26

İnsan, ebed için yaratıldığından onun kalbi, dünyanın fani lezzetleri ile asla tatmin olmaz; ancak ebedi âlemde, ebedi nimetlerle tatmin olur. İnsan, ancak zevale mümkün olmayan Kâdir-i Zülcelal’e kalbini bağlayıp, O’na intisap etmekle saadete kavuşur. Böyle bir insan her şeye rağmen, ömrünü daima elemsiz ve kedersiz geçirir.

Saadet ve sürurla yaşamak isteyen bir kimse, kalbini asla fanî ve zevale mahkûm olan şeylere bağlamaz. Zira dünyada mükemmel bir saadet yoktur. Uzaktan sesini

duysak bile kendisine kavuşmak mümkün değildir. Dünya ancak ızdırap, meşakkat ve musibetlerin mahallidir. Bediüzzamanın ifadesiyle;

“Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.”

Manevî kalbin yedi tabakası vardır. Her bir semâ tabakasında bir nebinin ruhu hâkim olduğu gibi, kalbin her bir tabakasında da bir tavır ve hâl hâkimdir.

Birinci tabakanın semâsına **“Sadr”**, yâni, göğüs denir. Göğüs, iman ve marifetle genişlenip gelişir ve ferahlanır. İnsandaki sadr, feza âlemine benzer. Nasıl yıldız ve güneşler, o feza âleminde seyelân ederse, insandaki muhtelif lâtife ve duygular da göğüs fezasında cevelân ederler. Evet, sadr, bütün kudsî, ilâhî marifetlerin meydanı, maneviyat yıldızlarının semâsı, feyiz ve kemâlâtın arşıdır. Böyle bir arştan huzur ve sürur yağmur gibi yağar. Böylece, insanın göğsüne inşirah, nefesine genişlik, kalbine ferahlık gelir.

Mevlâna ne güzel buyurur:

**"Testide ne vardır ki, nehirde olmasın...
Evde ne vardır ki, şehirde bulunmasın!.."**

Bu âlem, bir testidir, gönül de ırmak suyuna benzer. Bu âlem odadır, gönülse görülmedik ve şaşılacak şeylerle dolu bir şehir!

Böyle bir ruh, Cenâb-ı Hakk'ın lûtfuyla, hâl ve istikbalde, dünya ve âhirette, her bir müşkilâtı yenip, hayretten hidâyete, gamdan sürura, darlıktan genişliğe çıkar. Nitekim Cenâb-ı Hak, Peygamberimizin kalbini fezalardan daha geniş bir hâl getirerek O'na huzur, rahat ve inşirahı bütün kemâliyle bahşetmiştir.

İkinci tabakanın semâsına **“Kalb”** denir. Kalb, imanın mahallidir. Hidâyet nuru onda parlar. Bu kalb, Allah'ı sever, O'na teveccüh eder. Zevk ve hazzını O'nun marifetinden alır.

Üçüncü tabakanın semâsına **“Şığaf”** denir. Muhabbet nuru, aşk ve şevk güneşi bu tabakada doğar. İnsan, imanın halâvetini, irfanın tadını, muhabbetin zevkini bu tavır ile tadar. Bu zevki tadan insanın kalbi selim, akli kâmil olur.

Dördüncü tabakanın semâsına **“Fuat”** denir. Nûr-u müşahede, keşif ve keramet bu tabakada olur. Mânâ ve melekût âlemlerinin perdeleri bu mertebede açılır. Kalbin

bu tabakası nazargâh-ı İlâhî'dir.

Beşinci tabakanın semâsına **“Hubbü'l-Kulûb”** denir. Muhabbetullah, kemâliyle bu mertebede olur ve aşka inkılab eder. Bu mertebede dünya sevgisi hakkıyla terkedilir.

Altıncı tabakanın semâsına **“Süveyda”** denir. Bu tabaka, esrar-ı İlâhiyye'nin hazinesidir. Batınî ilimlerin nuru bunda parlar. Bu semâ âlem-i gayb ve şehâdete teveccüh için yaratılmış iki yüzü parlak bir ayna gibidir, parlaklığı nisbetinde, hakikat âlemine muttali olur. Öyle esrar keşfolunur ki, bunu melekler dahi bilmez. Peygamberimiz şöyle buyuruyor: *“Benimle Allah arasında öyle bir vakit olur ki, oraya ne melâike-i mukarrabîn, ne de nebiyy-i mürselîn girmiştir.”*

Yedinci tabakanın semâsına **“Sırru'l-Kalb”** denir. Bu tabaka, nurların tecellî yeridir. Cenâb-ı Hak, hayır murad ettiği kullarına, kalblerinde birer kapı açar ve onlara acaip ve garip âlemlerini seyrettirir. Ulemâ-i Kiram efendilerimiz, bu yedi tabakanın her birini tek bir âyetten istihraç ve istinbat etmişlerdir.

Manevî kalb hususunda, yukarıda yaptığımız açıklamalarla ilgili olarak, Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Musa'ya (a.s) vahyettiği ulvî bir hakikati teberrüken beyan etmeyi uygun gördüm:

“Yâ Musa, ben kulumun göğsünde bir saray yarattım. Ona kalb ismini verdim. Sonra onun zeminini marifet, asumanını iman, güneşini şevk, kamerini muhabbet, toprağını himmet, gök gürültüsünü havf, yıldırımını reca, bulutunu faziletler, yağmurlarını rahmetler, ağaçlarını vefa, meyvelerini hikmet, gündüzünü feraset, gecesini musibetler kıldım. Onun kapılarını ilim, hilm, yakın, sadakat kıldım. Onun kilidi fikirdir. Benden başka kimse ona muttali olamaz.”

Bu hakikatin izahında, Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

“Mü'minin kalbinde ilk önce hilm yıldızı, sonra ilim kameri ve marifet güneşi tulû eder. Böyle bir mü'min, hilmin ziyâsıyla dünyasını tedvir, ilim kameriyle âhretini tenvir eder; marifet güneşiyle de Mevlâsına nazır olur.”

Dipnotlar:

22. Lem'alar.

-
23. Zümer Suresi, 39/ 22
 24. Enfal Suresi, 8/ 2
 25. Şuara Suresi, 26/ 88-89
 26. İşarat'ül İ'caz.